



This project is funded
by the European Union



Raport de evaluare

**IMPLEMENTAREA PRINCIPIILOR BUNEI GUVERNĂRI ȘI
MONITORIZAREA GESTIONĂRII BANILOR PUBLICI PE
DOMENIUL SERVICIILOR SOCIALE ȘI INFRASTRUCTURĂ, PENTRU
GRUPURILE SOCIAL VULNERABILE**

municipiul STRĂȘENI

decembrie 2020

Autor: Ion Cibotărică, director de program, Centrul pentru Drepturile Persoanelor cu Dizabilități

Această publicație a fost realizată cu sprijinul financiar al Uniunii Europene. Conținutul său este responsabilitatea exclusivă a proiectului *„Respectarea dreptului la incluziune a grupurilor vulnerabile prin implicarea societății civile la promovarea bunei guvernări la nivel local”* și nu reflectă neapărat punctele de vedere ale Uniunii Europene.

Introducere

Studiul a fost realizat de Centrul pentru Drepturile Persoanelor cu Dizabilități, în cadrul proiectului "Respectarea dreptului la incluziune a grupurilor vulnerabile prin implicarea societății civile la promovarea bunei guvernări la nivel local" finanțat de Fundația „Reprezentanța Fundației Konrad Adenauer în Republica Moldova”.

Scopul cercetării este de a stabili situația inițială la începutul implementării proiectului în mun. Strășeni, cu referire la nivelul de promovare și implementare a principiilor bunei guvernări de către administrația municipală precum și monitorizarea utilizării banilor publici în domeniul servicii sociale pentru 2018-2019 (în special a cheltuielilor pe domeniul infrastructurii). Evaluare va facilita de asemenea măsurarea gradului de atingere a rezultatelor planificate la finele perioadei de implementare a proiectului.

Cercetarea a fost realizată în perioada octombrie – noiembrie 2020. Metodologia utilizată a inclus realizarea a două focus grupuri, în baza unui chestionar semi structurat: unul cu funcționarii Primăriei Strășeni și altul cu cetățenii din localitate, inclusiv persoane cu dizabilități. La fel, a fost colectată informația publicată pe pagina web oficială și de cele pe rețele de socializare, gestionate de a Primărie. De asemenea, a fost utilizată observarea în cadrul vizitelor realizate în localitate.

Raportul este structurat pe câteva compartimente care abordează: problemele majore din comunitate, măsurile de transparență în activitatea APL, practicile de participare aplicate, responsabilitate, serviciile sociale și utilizare banilor publici pentru grupurile vulnerabile, concluzii și recomandări.

I. PROBLEMELE CU CARE SE ADRESEAZĂ CETĂȚENII LA PRIMĂRIE

Municipiul Strășeni este o localitate cu 60,8 km² cu o populație de 18 376 locuitori.

Cetățenii se adresează cu diverse probleme la Primăria Strășeni, în special ce țin de infrastructură: acces la drumuri, apeduct, gazificare, iluminat, funcționarea ascensoarelor la blocuri etc. De asemenea, cetățenii se adresează cu subiecte generale ce țin de competența Primăriei: delimitarea hotarelor, privatizare, eliberarea de certificate etc.

Persoanele cu dizabilități se adresează cel mai des în legătură cu asigurarea accesului în instituțiile publice. Primăria a realizat două proiecte importante de renovare: Gimnaziul "Mihai Viteazul" și Liceul "Mihai Eminescu", realizate din fondurile Băncii Mondiale. Aceste proiecte de renovare prevăd asigurarea accesibilității fizice în aceste instituții, inclusiv rampă de acces, grup sanitar.

De asemenea, persoanele cu dizabilități și alte categorii vulnerabile solicită ajutor material. Aceste solicitări se examinează și în cazul aprobării cererii, se alocă resurse din Fondul de rezervă a Primăriei. Primăria organizează periodic "Caravana de colectare a produselor de primă necesitate" din donațiile agenților economici și alte resurse, cu ocazia sărbătorilor calendaristice.

Candidații la funcția de primar în cadrul Alegerilor locale 2019 au abordat în principal probleme legate de starea drumurilor și trotuarelor, apeduct și canalizare, iluminat stradal, colectarea gunoiului etc.

Pe pagina web a Primăriei este publicat programul de activitate al Primarului actual dna Valentina Casian. <http://www.straseni.md/primar/obiectivele-de-activitate-a-le-primarului/>

Viziunea: Orașul Strășeni – un oraș modern cu infrastructură dezvoltată, cu un sistem social calitativ și echitabil, cu o economie bine calculată și un mediu curat, magnet pentru turiști și rădăcină vie pentru comunitatea locală.

Obiective de activitate:

- dezvoltarea serviciilor publice performante întru sporirea gradului de accesibilitate și atractivitate prin îmbunătățirea infrastructurii;
- modernizarea și reabilitarea drumurilor locale;
- crearea și amenajarea locurilor de parcaj în oraș, terenurilor de agrement pentru copii, instalarea stațiilor de oprire a transportului public urban;
- îmbunătățirea guvernării locale prin implementarea diferitor forme și instrumente de comunicare cu cetățenii, asigurarea transparenței în procesul decizional din cadrul APL, sporirea imaginii APL, îmbunătățirii dialogului cu membrii comunitari locali.

În anul 2021 se planifică renovarea str. Ștefan cel Mare, partea centrală. Proiectul nu include la această etapă elemente ce țin de accesibilitatea pentru persoanele cu dizabilitate de vedere: pavaj tactil, semafoare cu semnal sonor etc.. Dar Primăria este dispusă să revadă proiectul tehnic în sensul includerii acestor elemente pentru a asigura accesibilitatea pentru persoanele cu dizabilități.

II. PRACTICI DE INFORMARE

Primăria Strășeni folosește următoarele metode de informare a cetățenilor despre deciziile luate.

- Primăria mun. Strășeni menține pagina web oficială <http://www.straseni.md/> . Pe această pagină sunt postate regulat noutățile, proiectele documentelor și deciziile oficiale adoptate.
- De asemenea Primăria postează frecvent pe pagina Facebook <https://www.facebook.com/PrimariaStraseni>
- Primăria are un canal Youtube: https://www.youtube.com/channel/UCXYXBZ0S1V_dc-PhnUObBZw
- Primăria a comunicat, că folosește grupuri pe Viber pe diverse subiecte cum ar fi spre exemplu "Iluminatul public" unde cetățenii pot semna defecțiuni, primi informații și noutăți.

Ședințele Consiliului municipal sunt transmise on-line de pe pagina oficială a Primăriei. Sala de ședințe a fost dotată, în 2019, cu echipament necesar pentru transmisiuni on-line printr-un program susținut de UNDP.

Proiectele de decizii de interes general sunt plasate pentru consultare publică pe compartimentul special <http://www.straseni.md/articole/consultari-publice/page/2/>

Deciziile adoptate se plasează în Registrul de stat al actelor locale.
<https://actelocale.gov.md/ra/search?ap1=18853>

De asemenea informația este plasată pe panourile informative din fața Primăriei.



Panourile informative la intrarea în Primăria Strășeni

III. PRACTICI DE PARTICIPARE

3.1. Ședințele Consiliului local, comisiilor de specialitate

Se practică participarea cetățenilor la ședințele Consiliului municipal. Cetățenii și reprezentanți ai societății civile sunt incluși în mod tradițional în grupuri de lucru pe achiziții pe proiecte din domeniul social.

Cetățenii pot lua cuvântul la ședințele Consiliului, cu respectarea procedurii stabilite de Regulamentul de funcționare a Consiliului. Pe fiecare subiect, după ce vorbesc consilierii, președintele ședinței dă cuvântul cetățenilor care doresc să se expună.



Sala de ședințe a Consiliului local dotată cu echipament pentru transmisiuni on-line

3.2. Practici de consultare a opiniei cetățenilor

Primăria are o practică de aproape zece ani de organizare a audierilor publice și dezbaterilor cu participarea cetățenilor pentru decizii importante, cum ar fi: aprobarea bugetului anual, planurilor de acțiuni și strategiilor locale. Proiectul bugetului conține compartimentul de dezvoltare a infrastructurii și serviciile oferite de APL. În baza acestuia, se elaborează planurile anuale de acțiuni.

În 2020 în contextul restricțiilor prevăzute de pandemia COVID 19, audierile publice asupra proiectului bugetului municipal pe anul 2021 au fost desfășurate în format on-line <https://www.facebook.com/PrimariaStraseni/posts/1534711756738500>

La elaborarea *Strategiei de Dezvoltare Socio-Economică a mun. Strășeni pentru perioada 2019-2025*¹ au fost implicate ONG-uri locale, inclusiv organizații care reprezintă persoanele cu dizabilități din localitate.

Au fost aplicate diverse practici de consultare a cetățenilor, cum ar fi:

- ”O întrebare pentru primar”- activitate organizată în aer liber, cu ocazia unor sărbători/evenimente publice din comunitate (Ziua Diasporei, Hramul Orașului).

¹ <http://www.straseni.md/wp-content/uploads/2020/09/STRATEGIA-DE-DEZVOLTARE-SOCIO-ECONOMICA-A-MUN.-STRASENI-PENTRU-PERIOADA-2019-2025.pdf>

Cetățenii au avut posibilitate să pună întrebări și să expună asupra problemelor care sunt prioritare în municipiu.

- "Sondaj despre prioritățile localității" – realizat în 2019, peste 1200 cetățeni intervievați, angajații Primăriei am mers în comunitate, de la casă la casă pentru a discuta cu cetățeni despre problemele care ei le consideră importante. A fost realizat un formular, cetățenii au completat chestionarul, după care acestea au fost colectate. Rezultatele au fost plasate pe site-ul primărie și pe panoul informativ a Primăriei.
- Adunări cu cetățenii pe cartiere . În 2019 au fost organizate 46 de adunări cu cetățenii în cartiere. În cadrul acestora se obțin informații despre sugestiile, probleme care ei le consideră prioritare pentru sectorul/strada respectivă.
- "Ziua ușilor deschise" – activitate organizată pentru tineri, unde au putut vedea activitatea Primăriei și pune întrebări Primarului.

Propunerile date de cetățeni sunt incluse în Planul de activitate pentru anul ce urmează.

Pe lângă Primărie, activează Consiliu Urbanistic Local, din care fac parte reprezentanții ai structurilor desconcentrate în teritoriu și consilieri locali. Consiliul discută subiecte referitoare la amenajarea, proiectarea, construcția obiectivelor sociale, comerciale în special zona de centru, amenajarea parcurilor, inclusiv sub aspect de accesibilitate.

3.3. Consultarea cetățenilor și OSC-urilor locale la formarea bugetului local

Sunt mai multe exemple de cooperare dintre OSC-le locale și Primăria Strășeni.

- În 2020 a fost depus un proiect la ADR Centru pentru construcția unui complex sportiv multifuncțional, în sumă de 20 mil. lei. Acest proiect a fost depus în strânsă cooperare cu ONG "Atletic Strășeni". Președinta acestei asociații este o de asemenea o persoană cu dizabilități.
- "Neoumanist" Strășeni are o colaborarea strânsă cu Primăria. În prezent este în curs de realizare un proiect comun de renovare a unei porțiuni de drum public în care vor fi investiți bani din donații internaționale și din bugetul municipal.
- "Asociația băștinașilor din Strășeni"
- ONG "Prometeu", care oferă susținere suport copiilor în situații de risc.

În 2020 Primăria Strășeni a lansat programul de "Bugetare participativă". Suma programului 300 000 mii lei. La "bugetare participativă" se acceptă proiectele propuse din partea cetățenilor în sumă de până la 50 000 lei. Regulamentul privind bugetare participativă este plasat pe pagina Primăriei:

<http://www.straseni.md/aprobarea-regulamentului-privind-bugetarea-participativa-in-municipiul-straseni/>

IV. RESPONSABILITATE

Primăria publică regulat rapoarte de activitate. Cetățenii cu care am discutat consideră că Primăria Strășeni este foarte transparentă în activitate.

<http://www.straseni.md/articole/consultari-publice/page/6/>

Rapoartele despre executare bugetului, contractele încheiate sunt publicate la sfârșitul fiecărui an calendaristic, pe pagina web a Primăriei. Pe actelocale.md sunt publicate și rapoartele trimestriale.

Primăria are un compartiment special dedicat achizițiilor publice unde se publică planurile de achiziții și contractele semnate. <http://www.straseni.md/articole/achizitii-publice/>

Primăria Strășeni a elaborat Strategia anticorupție și Planul de acțiuni pentru a preveni cazurile de corupție. În opinia funcționarilor Primăriei, ddată cu transmiterea on-line a ședințelor Consiliului local se observă o responsabilizare a consilierilor și autorităților executive. Un exemplu, dacă în trecut erau cazuri de încercări de diminuare a taxelor locale în interesele unor agenți economici, faptul că ședințele sunt transmise on-line a redus astfel de încercări.

Cetățenii cu care am discutat au menționat de câteva cazuri de corupție, doar pe timpul conducerii anterioare a Primăriei Strășeni. Față de Primarul actual, care este în funcție deja de 9 ani, cetățenii au avut cuvinte de apreciere și consideră că are rezultate semnificative.

V. SERVICII PENTRU PERSOANELE CU DIZABILITĂȚI ȘI GRUPURILE SOCIAL-VULNERABILE

Servicii sociale

Servicii sociale gestionate direct de primăria Strășeni nu sunt. Primăria consideră că este mai oportun ca aceste servicii să fie gestionate de ONG-urile locale, iar APL să ofere suport în funcționarea lor: prin punerea la dispoziție a spațiului, acoperirea unor cheltuieli curente. Faptul ca APL să întrețină spațiul, să mențină personalul ar fi o povară prea mare. De asemenea, acest fapt este mai bine apreciat de către donatori.

Primăria Strășeni ne-a comunicat că în oraș, funcționează următoarele servicii sociale :

- Centrul pentru persoanele în etate, gestionat de ONG "Neoumanist"
- Centrul pentru copii în situații de risc, gestionat de ONG "Prometeu"
- Cantina socială (a fost finanțată 50/50 de administrația municipală și cea raională)
- Școala de Arte Strășeni este singura instituție aflată la balanța Primăriei Strășeni

Utilizarea banilor publici în domeniu servicii sociale pentru grupuri vulnerabile și infrastructură, pentru 2018-2019

Conform rapoartelor publicate pe site-ul primăriei Strășeni despre executarea bugetului pe anul 2018 și 2019, pe domeniul infrastructură, au fost realizate următoarele cheltuieli din bugetul local și bugetul național.

În 2019 au fost reparate străzile str. Toma Ciorbă, Decebal, Petru Rareș, Ștefan cel Mare și Sfânt cu o lungime de 2804 m din bugetul local. Din Programul "Drumuri Bune 2" a fost reparate sectoare de drumuri locale: strada Miciurin – Elena Alistar, cu o lungime de 1100 m și str. Ștefan cel Mare, 460 m. În acest an a avut loc deschiderea circulației pe pasajul pietonal peste calea ferată și traseul național R1, reparat din Fondul Rutier și bugetul local.

Pe domeniul "Amenajarea orașului" în 2019 a fost îmbunătățit sistemul de iluminat public stradal pe mai multe străzi, printre care str. Mihai Eminescu, Orheiului, Dragoș Vodă, Ion Creangă, Toma Ciorbă, Chișinăului, Mihail Sadoveanu, Vasile Lupu, Decebal, Grigore Adam, 8 Martie, Alecu Russo, Alexandru Marinescu, Unirii, Petru Zadnîpru, Alexandru Cel Bun, Dmitrii Cantemir, Trandafirilor, Mihail Kogălniceanu, Bogdan Petriceicu Hajdeu, Petru Movilă etc. pe o lungime de peste 5 000 metri. De asemenea a fost renovată o porțiune de trotuar de pe str. Mihai Eminescu.

Bugetul local al mun. Strășeni în 2019 a constituit 46,6 mil. lei.

	Drumuri	- Reparația drumurilor locale str. Toma Ciorbă, Decebal, Petru Rareș, Ștefan cel Mare și Sfânt etc. - Pasajul pietonal peste calea ferată	45 mil. lei, valorificate 23,54 mil. lei (Bugetul local, Programul Drumuri bune 2, Fondul rutier, contribuțiile cetățenilor)
	Amenajare	- Extinderea sistemului de iluminat stradal str. Petru Rareș, Ureche, Frunze, Trei Ierarhi, Chișinăului, Caraciobanu; s. Făgureni, cartierele Eminescu, V. Micle etc. - Amenajarea porțiunii de trotuar str. M. Eminescu	13,95 mil. lei, valorificat 10 mil. lei (Bugetul local, bugetul național, contribuția cetățenilor)
	Instituții publice	Demararea lucrărilor de reparație a edificiilor LT "Mihai Eminescu" / Reforma Învățământului în Moldova/	9,32 mil. lei / 3,48 mil. lei (Banca Mondială / FISIM)

Principalele proiecte de infrastructură realizate în mun. Strășeni în anul 2019

	Drumuri	- Reparația drumurilor locale str. V.Micle, Burebista etc. - Pasajul pietonal peste calea ferată	peste 18 mil. lei (Bugetul local, bugetul național, donații, contribuțiile cetățenilor)
	Amenajare	- Extinderea sistemului de iluminat stradal str. Petru Rareș, Ureche, V. Cupcea, Trei Ierarhi, cartierele str. Muzicescu, Mateevici, Ștefan cel Mare etc. - Confecționare și instalarea urnelor stradale - Amenajarea parcului central "Ștefan cel Mare"	5,8 mil. lei (Bugetul local, bugetul național, donații, contribuția cetățenilor)
	Instituții publice	Executarea lucrărilor de pavare, iluminare la instituțiile de educație timpurie	peste 0,25 mil. lei (Bugetul local)

Principalele proiecte de infrastructură realizate în mun. Strășeni în anul 2018

Strategia de dezvoltare socio-economică a mun. Strășeni 2019-2025 printre obiectivele sale prevede ²

Direcția Strategică 2. "Dezvoltarea infrastructurii conform standardelor europene" cu următoarele obiective specifice:

2.2.7. Amenajarea trotuarelor ținând cont de nevoile persoanelor cu dizabilități

2.4.2. Instalarea semafoarelor

2.4.3. Proiect: Construcția stațiilor de așteptare

Direcția Strategică 3. "Îmbunătățirea calității serviciilor publice și sociale" cu următoarele obiective specifice:

3.3. Diversificarea serviciilor sociale de calitate pentru persoanele cu nevoi speciale, în etate și grupurile dezavantajate, inclusiv femeilor cu copii.

3.4. Dezvoltarea unui sistem participativ de administrare

Necesități ale persoanelor cu dizabilități din comunitate

Persoanele cu care am discutat au menționat că în opinia lor, este important Primăria să continue activitățile începute de reparație a drumurilor (asfaltare), iluminat stradal etc.

De asemenea pentru persoanele cu dizabilități de vedere este prioritară instalarea unui semafor cu semnal sonor la intersecția str. Ștefan cel Mare – str. Mihai Eminescu, coborârea bordurilor, instalarea pavajului tactil. Din motiv că în apropiere sunt mai multe instituții publice Consiliul Raional, Primăria, Casa Teritorială de Asigurări Sociale, Judecătoria Strășeni, oficiul poștal. Ar fi de dorit aceste practici să fie preluate și pentru toate trotuarele renovate din oraș.

De asemenea, persoanele cu mobilitate redusă au recomandat îmbunătățirea siguranței trecerilor de pietoni de lângă centrele medicale, la instituțiile educaționale, trecerilor la Gara de Tren și Autogară.

² <http://www.straseni.md/wp-content/uploads/2020/09/STRATEGIA-DE-DEZVOLTARE-SOCIO-ECONOMICA-A-MUN.-STRASENI-PENTRU-PERIOADA-2019-2025.pdf>

CONCLUZII ȘI RECOMANDĂRI

- Se constată faptul că Primăria Strășeni implementează cu succes diverse practici de transparență și participare a cetățenilor în procesul de luare a deciziilor la nivel local. Ar fi binevenit ca Primăria Strășeni să atragă o atenție specială și faptului ca grupurile de persoane cu dizabilități, persoanele în etate și alte persoane cu mobilitate redusă să fie mai bine informate despre aceste mecanisme și să le poată utiliza eficient.
- În ultimii ani în or. Strășeni se realizează mai multe lucrări de renovare a drumurilor, trotuarelor și altor spații publice. Pentru 2021 este planificată o activitate importantă, renovare integrală a unei porțiuni din strada centrală a orașului, str. Ștefan cel Mare. Se recomandă ca Primăria să țină cont de necesitățile și propunerile grupurilor cu mobilitate redusă și să includă aspecte ce țin de accesibilitate și "designul universal" în proiectele tehnice pentru aceste obiective.
- Se recomandă autorităților administrației publice municipale și raionale să ofere suportul necesar (spațiu gratuit, suport financiar etc.) pentru activitatea și dezvoltarea OSC-urilor care prezintă persoanele cu dizabilități și alte grupuri vulnerabile, precum și să le consulte activ în adoptarea deciziilor la nivel local.
- Primăria Strășeni ar putea lua în considerație simplificarea structurii paginii web oficiale. Unele compartimente tind să se dubleze, de exemplu: "Noutăți-Anunțuri", "Proiecte de decizie-Consultări publice" etc. ceea ce face uneori dificilă găsirea rapidă a informației necesare.